

OLIY TA`LIMDA TYUTOR(GURUH RAHBAR)LAR ISHI TASHKIL ETILISHINING MOHIYATI

M.Q.Yo'ldoshev – Texnologik ta'lim va tasviriy san'at fanlari kafedrasida o'qituvchi.

Tyutorlarning ishi-bu butun ta'lim muassasasining ta'lim dasturi, oldingi faoliyatni, ijtimoiy hayotdagi ijobiy va salbiy tendentsiyalarni tahlil qilish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida qurilgan, maqsadli, tizimli, rejalashtirilgan faoliyatdir. Oliy o`quv yurti pedagogik jamoasi oldida turgan dolzarb vazifalarni, guruh jamoasidagi vaziyatni, millatlararo, konfessiyalararo munosabatlarni hisobga olgan holda tashkil etish kerak.

Tyutorlarning eng muhim vazifalariga quyidagilar kiradi:

- oliy o`quv yurti talabalarining kognitiv qiziqishlari va qobiliyatlarini rivojlantirish;
- talabalarning kasbiy yo`nalishi bo'yicha boshqarish;
- talabalarning sog'lig'iga g'amxo'rlik qilish.

Tyutorlar shaxsining asosiy fazilatlarini qatorida, eng avvalo, kommunikativ mafkura, ijtimoiy faollik, axloqiy kamolot kabi fazilatlarini nomlash kerak.

Tyutorlarning eng muhim funksiyalarini ko'rib chiqamiz.

Tashkiliy (barcha pedagogik jihatlar bo'yicha ishlarni olib borish) - guruhlarning o'zini o'zi boshqarishini faol ravishda targ'ib qilish, talbalarning havaskorlik chiqishlarini rivojlantirishdan iborat: ta'lim (shaxs va jamoani shakllantirish), kommunikativ (muloqotni tashkil etish); muvofiqlashtirish (barcha ta'sirlarni muvofiqlashtirish, ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari o'rtasida o'zaro munosabatlarni o'rnatish); tuzatish (o'zgartirish, shaxsiyatni o'zgartirish); ekologik (bolani salbiy ta'sirlardan himoya qilish); ma'muriy (talabalarning shaxsiy ishlari va boshqa rasmiy hujjatlarni yuritish) [3].

Ushbu funktsiyalarni amalga oshirish tyutorlarning o'ziga yuklangan bir qator vazifalarni bajarishi bilan bog'liq.

Bularga quyidagilar kiradi:

- a) talabalarni har tomonlama o'rganish;
- b) talabalarning xulq-atvor qoidalarini aniqlashtirish va amalga oshirish;
- v) talabalarning o'zlashtirishlarini har kuni nazorat qilish, ularning uy vazifalarini nazorat qilish, shuningdek, uy vazifalari miqdorini tartibga solish;
- d) guruhda talabalar yig'ilishlarini davriy ravishda taqsimlab o'quv-yilining 43 haftasiga teng taqsimlab o'tkazish;
- e) talabalarni to'garak ishlariga jalb etish;
- f) ijtimoiy foydali mehnatni tashkil etish;
- g) ixtiyoriy talabalar va yoshlar tashkilotlari va birlashmalari ishiga yordam ko'rsatish.

Tyutorlar faoliyatida alohida o'rinni tyutorlik va axborot soati egallaydi, bu tyutorlar va talabalar o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri muloqot jarayonini tashkil etish shakli bo'lib, uning davomida muhim axloqiy, axloqiy va axloqiy muammolarni ko'tarish va hal qilish mumkin.

V.A. Slasteninning so'zlariga ko'ra. voqelik mantig'i bilan ta'lim tizimiga jalb qilingan tyutor, pedagogik muammolarni ikkilik guruhlarini hal qilish zarurati bilan duch keladi. Bular: analitik - reflektiv vazifalar, ya'ni. integral pedagogik jarayonni, uning elementlarini, yuzaga keladigan qiyinchiliklarni va boshqalarni tahlil qilish va aks ettirish vazifalari; konstruktiv - prognostik vazifalar, ya'ni. kasbiy-pedagogik faoliyatning umumiy maqsadiga muvofiq yaxlit pedagogik jarayonni qurish, pedagogik qarorni ishlab chiqish va qabul qilish, qabul qilingan qarorlarning natijalari va oqibatlarini bashorat qilish vazifalari; tashkiliy - faoliyat vazifalari - o'quv jarayonining turli xil variantlarini amalga oshirish, turli xil

pedagogik faoliyat turlarini birlashtirish vazifalari; baholovchi - axborot vazifalari, ya'ni. pedagogik tizimning holati va rivojlanish istiqbollari to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va saqlash vazifalari, uni xolisona baholash; tuzatish - tartibga solish vazifalari, ya'ni. pedagogik jarayonning borishini tuzatish, zarur aloqa aloqalarini o'rnatish, ularni tartibga solish va qo'llab-quvvatlash vazifalari [4].

Ta'lim jarayoni va uning qonuniyatlari: birinchi qonuniyat - talabani tarbiyalash faqat talabanning o'zining atrofdagi ijtimoiy muhit bilan o'zaro munosabatlaridagi faolligi asosida amalga oshiriladi, ikkinchisi - ta'lim va tarbiyaning birligini belgilaydi, uchinchisida esa muntazamlilik nazarda tutiladi. E'lon qilingan ijtimoiy munosabatlar talbalarning haqiqiy harakatlarining birligi bilan ta'minlangan tarbiyaviy ta'sirlarning yaxlitligi (bunday birlikning yo'qligi, u bir narsani tasdiqlaydi, lekin boshqa narsani qiladi, faollikka chaqiradi, lekin passivlikni ko'rsatadi va hokazo), talabalarni tarbiyalashning barcha sub'ektlari tomonidan talabaga qo'yiladigan pedagogik talablarning izchilligi.

Insonning kasbiy yaroqliligi - bu muayyan mehnat funktsiyalarini o'zlashtirish va ishlab chiqarish yoki ma'naviy hayotning muayyan sohasida muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan zaruriy qobiliyatlar, jismoniy, nevropsik va axloqiy fazilatlar to'plamidan boshqa narsa emas [1].

Tyutorlarning pedagogik mahorati deganda o'z fanini puxta bilish, psixologik-pedagogik nazariyani va ta'lim va tarbiya mahorati tizimini, shuningdek, yetarli darajada rivojlangan kasbiy va malakali bilimlarni o'z ichiga olgan kasbiy mahorat darajasi tushunilishi kerak. o'zining umumiyligida talabalarni etarli darajada tayyorlash va tarbiyalashga imkon beradigan shaxsiy fazilatlar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Grishina, E.A., Grishina, S.B. Vvedenie v psixologo - pedagogicheskuyu deyatel'nost': ucheb - metod.posob. dlya stud., obuch - sya po ped. spetsialnostyam. / E.A. Grishina, S.B. Grishina – Leninsk. – 2008. – S.73
2. Ищук, Т.Л. Organizatsionno - ekonomicheskie podkhody k razvitiyu evropeyskoy vysshey shkoly / Т.Л.Ищук // Ekonomika obrazovaniya. - 2010. - №3. - S.87 - 100.
3. Kalinina, S.V. Otsenka kompetentnosti professorsko - prepodavatelskogo personala v sisteme menedjmenta kachestva vuza / Kalinina S.V. // Menedjment v Rossii i za rubejom. - 2011. - №1. - S.115 - 122.
4. Slastenin V.A. Vvedenie v pedagogicheskuyu aksiologiyu: ucheb. posobie dlya studentov vyssh. ped. ucheb. zavedeniy. M., 2003. 192 s.